

Ecologische toetsing ruimtelijke ontwikkeling Havenstraat Tuil

Toetsing van mogelijke effecten van stikstofdepositie op Natura
2000-gebieden in het kader van de Wet natuurbescherming

Uitgevoerd door:

Tuitert Natuuronderzoek

Opdrachtgever: Ad-Fontem

Projectnummer en versie: AT/2023/16.10 Versie D2	Status: Definitief
Auteur: D. Tuitert	Rapportdatum: 16-10-2023

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Doel	3
2	Wettelijk kader.....	4
2.1	Wet natuurbescherming; Natura 2000	4
2.2	Beoordelingskader effecten stikstofdepositie.....	4
3	Afbakening Natura 2000-gebieden.....	6
3.1	Natura 2000-gebieden	6
4	Natura 2000-gebied Rijntakken	7
4.1	Gebiedsbeschrijving	7
4.2	Begrenzing en oppervlakte	8
4.3	Relevante instandhoudingsdoelen	10
5	Effecten en toetsing.....	11
5.1	Afbakening	11
5.2	Kleine, tijdelijke stikstoftoenames algemeen	11
5.3	Gebiedspecifieke ecologische beoordeling.....	12
5.3.1	Leefgebieden van soorten.....	12
5.3.2	Habitattypen	14
5.4	Cumulatie	15
6	Conclusie.....	16

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Voor een perceel aan de Havenstraat in Tuil is een plan ontwikkeld. De initiatiefnemer is voornemens om een appartementengebouw te bouwen, waarin 16 appartementen worden gerealiseerd. De appartementen zullen qua woonoppervlakte variëren tussen 83 m² en 200 m². Op deze locatie bevinden zich nu braakliggende gronden, waardoor niet gesloopt hoeft te worden. De ontwikkeling heeft betrekking op het perceel dat kadastraal bekend staat als gemeente Haaften sectie M nummer 859. De planlocatie ligt aan de rand van de kern Tuil. Ten noorden van het gebied bevinden zich woningen. Zuidelijk van het gebied bevinden zich enkele kantoorgebouwen. Het project heeft een doorlooptijd van ongeveer een jaar (240 werkdagen).

Als gevolg van de voorgenomen ontwikkelingen wordt stikstof (NO_x) uitgestoten, zoals bij de verbranding van fossiele brandstof, welke kan neerslaan in kwetsbare natuur. Door Ad-Fontem is hiervoor een stikstofberekening uit gevoerd. Uit de stikstofberekening blijkt dat tijdens de ontwikkelingsfase tijdelijk sprake is van een toename aan stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied Rijntakken. In voorliggende ecologische beoordeling wordt getoetst of de berekende toename aan stikstofdepositie significante gevolgen kan hebben voor het betreffende Natura 2000-gebied.

Figuur 1: Globale ligging van het plangebied (blauw omlijnd).

1.2 Doel

Doel van voorliggende toetsing is om te bepalen of het voorgenomen plan significante gevolgen kan hebben voor Natura 2000-gebieden. Indien dit het geval is, dan kan het voorgenomen plan niet worden vastgesteld op grond van artikel 2.7, eerste lid, Wet natuurbescherming. Wanneer uit de ecologische beoordeling blijkt dat significante gevolgen op voorhand met zekerheid zijn uitgesloten, dan kan het voorgenomen plan worden vastgesteld en is voor de latere uitvoering van het project geen vergunning op grond van artikel 2.7, tweede lid, Wet natuurbescherming nodig.

2 Wettelijk kader

2.1 Wet natuurbescherming; Natura 2000

De bescherming van Natura 2000-gebieden (Vogel- en/of Habitatrichtlijngebieden) in Nederland is geregeld in de Wet natuurbescherming (Wnb). Projecten of plannen die significante gevolgen kunnen voor deze beschermde gebieden, zijn in beginsel (zonder vergunning) niet toegestaan. De verbodsbepalingen uit de Wet natuurbescherming ten aanzien van Natura 2000-gebieden staan in artikel 2.7, eerste en tweede lid, Wet natuurbescherming:

Artikel 2.7

1. Een bestuursorgaan stelt een plan dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, en dat afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, uitsluitend vast indien is voldaan aan artikel 2.8, met uitzondering van het negende lid.
2. Het is verboden zonder vergunning van gedeputeerde staten een project te realiseren dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied.

Kern van de Natura 2000 toetsing zijn de instandhoudingsdoelstellingen die per Natura 2000-gebied zijn geformuleerd. Een project of plan mag er niet toe leiden dat de instandhoudingsdoelstellingen niet meer gehaald (kunnen) worden. Dan is sprake van significante gevolgen. Naast directe effecten (bijv. ruimtebeslag), dient ook gekeken te worden naar indirecte effecten als gevolg van externe werking (bijv. door geluid, licht en stikstofdepositie). De eerste stap in de toetsing is vaak een voortoets, waarin wordt getoetst of significante gevolgen voor Natura 2000-gebied op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Als significante gevolgen in de voortoets niet op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten, dan is een passende beoordeling noodzakelijk. In dat geval is voor een project een vergunning noodzakelijk op grond van artikel 2.7 Wet natuurbescherming.

2.2 Beoordelingskader effecten stikstofdepositie

Voor alle habitattypen en leefgebieden van soorten waarvoor Natura 2000-gebieden zijn aangewezen is een kritische depositiewaarde (KDW) bepaald. Wanneer deze KDW wordt overschreden door de huidige achtergronddepositie, kan sprake zijn van een effect op de kwaliteit van het betreffende habitatype/leefgebied. Dit is echter niet altijd het geval. In sommige gevallen blijkt uit gebiedsspecifiek onderzoek dat de kwaliteit van een habitatype/leefgebied goed is, ondanks een overschrijding van de KDW. Stikstofdepositie vormt dan niet een bepalend knelpunt voor de kwaliteit van het habitatype/leefgebied in het betreffende (deel)gebied.

In een ecologische beoordeling dient dus specifiek gekeken te worden naar de omstandigheden in het betreffende Natura 2000-gebied. Als middels een gebiedsspecifieke ecologische beoordeling kan worden aangetoond dat de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied niet in het geding komen, dan kunnen significante gevolgen voor dat Natura 2000-gebied worden uitgesloten, ondanks dat de KDW van een habitatype/leefgebied wordt overschreden. Dit is ook de lijn die de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State hanteert in haar rechtspraak, onder andere in de uitspraak over de Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (ECLI:NL:RVS:2022:2752).

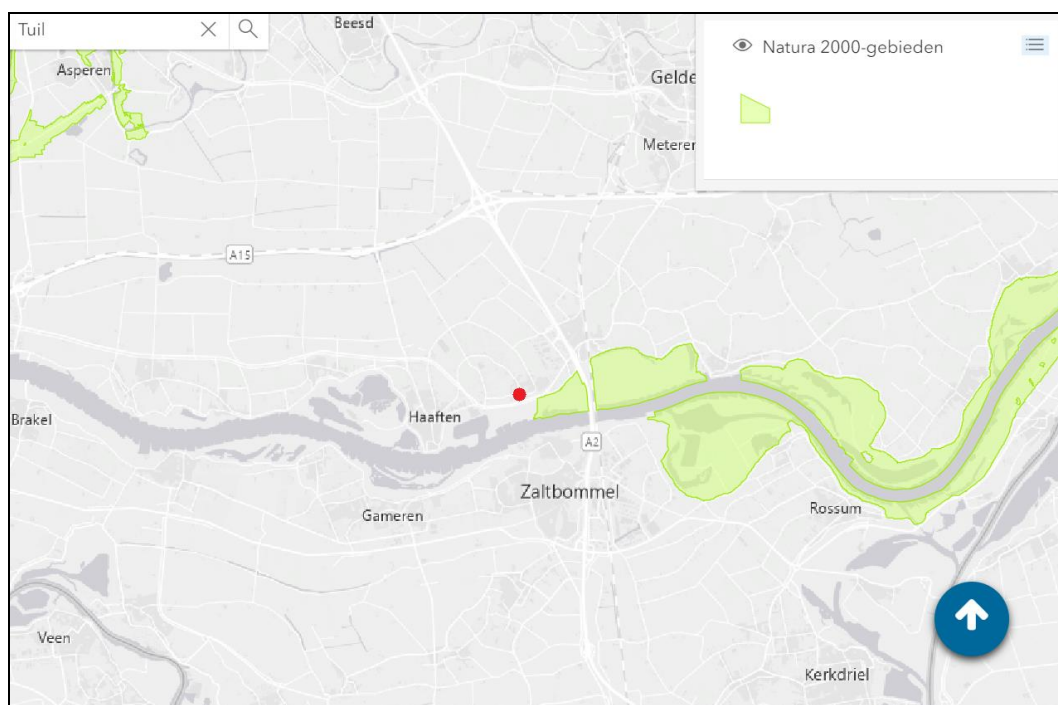
Voor een aantal habitattypen en leefgebieden binnen de in de voor de MSNF opgestelde passende beoordeling besproken Natura 2000-gebieden geldt dat de KDW wordt overschreden, de kwaliteit momenteel niet goed is en stikstofdepositie in beginsel een knelpunt vormt voor de kwaliteit van het betreffende habitatype en/of leefgebied. Ten aanzien van deze habitattypen en leefgebieden is gekeken of het berekende projecteffect zodanig groot is dat hierdoor merkbare significante gevolgen voor de kwaliteit van het betreffende habitatype of kwalificerende soort(en) binnen een leefgebied kan hebben. Uit de ecologische analyse blijkt dat dit niet het geval is. Het berekende maximale projecteffect is volgens de passende beoordeling verwaarloosbaar (maximaal 0,02 N/ha/jr). Ecologisch gezien zijn er geen aantoonbare verschillen in de kwaliteit van de betreffende habitattypen. Er is in de betreffende Natura 2000-gebieden geen sprake van zodanige omstandigheden dat een verwaarloosbare toename aan stikstofdepositie in de range van 0,01 - 0,02 mol N/ha/jr alsnog zou kunnen leiden tot in ecologische zin aantoonbare significante gevolgen voor de kwaliteit van het habitatype en/of leefgebied. Het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten wordt, ondanks de verwaarloosbare toename aan stikstofdepositie, nog steeds mogelijk geacht. De Afdeling is van oordeel dat er geen aanleiding bestaat voor het oordeel dat de passende beoordeling gebreken of leemten in kennis bevat die moeten leiden tot het oordeel dat provinciale staten zich daar bij de vaststelling van het plan niet op hebben kunnen baseren. Daarom hebben provinciale staten zich terecht op het standpunt gesteld dat het plan ook in zoverre niet leidt tot een aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied "IJsselmeer".

Uit voorgaande blijkt dat een (tijdelijke) toename aan stikstofdepositie in een overbelaste situatie niet altijd per definitie betekent dat sprake is van significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied. Aan de hand van een gebiedsspecifieke ecologische beoordeling kan per geval worden vastgesteld of significante gevolgen voor een Natura 2000-gebied op voorhand met zekerheid kunnen worden uitgesloten.

3 Afbakening Natura 2000-gebieden

3.1 Natura 2000-gebieden

Het plangebied ligt niet binnen de begrenzing van een Natura 2000-gebied, maar ligt wel op korte afstand (ca. 175 meter) van het Natura 2000-gebied Rijntakken. Op onderstaande figuur is de ligging van het plangebied ten opzichte van de begrenzing van het Natura 2000-gebied Rijntakken weergegeven.

Figuur 3.1: Begrenzing Natura 2000-gebied Rijntakken (lichtgroen) ten opzichte van het plangebied (rode stip). Bron: Aerius Calculator.

Andere Natura 2000-gebieden liggen op grotere afstand van het plangebied. Op andere Natura 2000-gebieden zijn geen toenames aan stikstofdepositie berekend als gevolg van het voorgenomen plan met Aerius Calculator. Significante gevolgen voor deze Natura 2000-gebieden kunnen daarom op voorhand met zekerheid worden uitgesloten.

4 Natura 2000-gebied Rijntakken

4.1 Gebiedsbeschrijving

Het deelgebied Uiterwaarden IJssel omvat het systeem van de rivier de IJssel, de aanliggende oeverwallen en de uiterwaarden. De IJssel is een zijtak van de Rijn en loopt van Arnhem tot aan het IJsselmeer. Het landschap is ontstaan in een periode dat de rivier een veel groter deel van de waterafvoer verzorgde en de monding nog een echte delta was. De IJssel neemt in perioden van hoge afvoer 1/6 deel van de Rijnafvoer voor haar rekening. In perioden met lage afvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw in de NederRijn. Gedurende het winterhalfjaar kunnen grote delen van de uiterwaarden geïnundeerd raken. De overstromingsduur en -frequentie variëren sterk van jaar tot jaar. Er zijn grote verschillen in het buitendijkse gebied, verschillen in hoogteligging, afwisseling tussen smalle en brede delen en tussen dichte kleinschalige en grote open delen. Plaatselijk treedt grondwater uit en monden beken uit in het IJsseldal. Zandige kalkrijke oeverwallen en rivierduinen worden afgewisseld met kleiige, vlakke stroomdalen. Bij Arnhem en Dieren snijdt de rivier de stuwwal van de Veluwe aan. Tot aan Olst zijn in het verleden brede meanders (kronkelwaarden) gevormd. In het middendeel stroomt de rivier tussen relatief smalle, hoog gelegen uiterwaarden. Bij Zalk, in het benedendeel, krijgt de rivier een breder bed dat bij Kampen overgaat in een kleine delta. Dit jong gebied is gevormd na de Romeinse tijd en voor de afsluiting van het IJsselmeer. Tussen Dieren en Wijhe liggen veel landgoederen met daarbij behorende oude verkavelingspatronen, heggen en bossen. Het landschap van het noordelijkste deel is open en wordt gekenmerkt door grasland. Een aantal vrijwel onvergraven en reliëfrijke uiterwaarden zoals Cortenoever, Rammelwaard, Ravenswaard en Scherenwelle, vormt een kleinschalig oud cultuurlandschap met daarin stroomdalgraslanden, kievitsbloemhooilanden en glanshaverhooilanden. In reliëfrijke delen komt plaatselijk hardhoutooibos voor. De IJssel verbindt een aantal natuurgebieden met elkaar: - de natuurgebieden langs de rivieren, in de Gelderse Poort en bovenstrooms langs de Rijn in het zuiden; - de laagveenmoerassen van Noordwest Overijssel in het noorden; - de Randmeren en het Ketelmeer met aansluiting op het IJsselmeer in het westen.

Het deelgebied Uiterwaarden Neder-Rijn beslaat de uiterwaarden van de Neder-Rijn tussen Heteren en Wijk bij Duurstede. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Neder-Rijn moet in perioden met hoge rivierafvoer 1/6 van de Rijnafvoer voor haar rekening nemen. In perioden met lage rivierafvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw bij Amerongen. De uiterwaarden zijn gevarieerd in breedte en hoogteligging. De uiterwaarden bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, meidoornhagen, knotwilgen, bosjes, moerasgebiedjes, ontgrondingsgaten en geïsoleerde oude riviertakken. De rivierbedding heeft een breedte van 200 tot 250 meter. Het winterbed varieert in breedte van 500 meter bij Rhenen tot maximaal twee kilometer bij Amerongen. Karakteristiek voor dit gebied is de overgang van het rivierenlandschap naar de hogere gronden: de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Enkele voorbeelden zijn de Blauwe Kamer onder aan de Grebbeberg, de Elster buitenwaarden die grenst aan Plantage Willem III en de Amerongse Bovenpolder aan de voet van de Amerongse Berg. Op deze overgangen komen restanten van hardhoutooibossen voor. Door kwel vanuit de rivier en vanuit de hogere gronden kan het water in poelen en plassen in de uiterwaarden van goede kwaliteit zijn. De Amerongse Bovenpolder is een relatief hooggelegen uiterwaard waar soortenrijke glanshaverhooilanden voorkomen. Het is een geaccidenteerd terrein met hoge, droge ruggen en vochtige laagten die incidenteel geïnundeerd worden.

Het deelgebied Gelderse Poort is het begin van de Rijndelta, de Rijn stroomt hier door een stuwwal Nederland binnen. Het is een rivierenlandschap met veel gradiënten tussen de Duitse grens en de steden Arnhem en Nijmegen. Het gebied ontstond rond 10.000 voor Christus toen de Rijn een loop koos ten zuiden van het Montferland en de stuwwal tussen Montferland en Nijmegen doorbrak. Delen van het gebied, waaronder het Rijn-

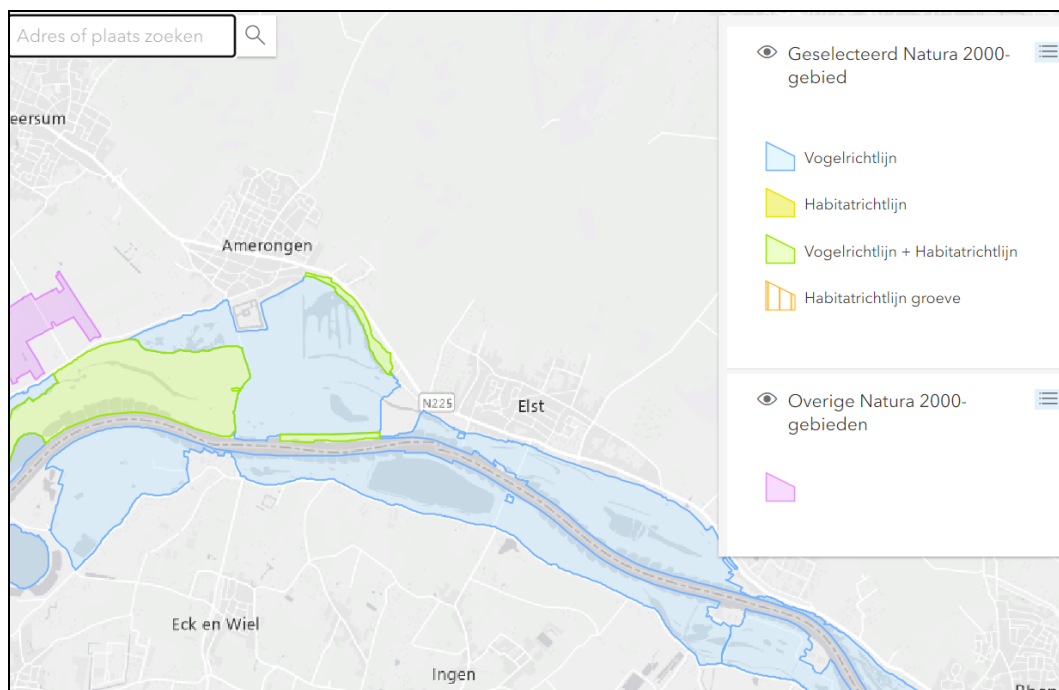
strangengebied, ontvangen vanuit de restanten van de stuwwal kwelwater. Het gebied maakt deel uit van het grensoverschrijdende gebied Gelderse Poort. Het vormt, met de IJssel, een ecologische verbinding tussen natuurgebieden in Duitsland, de Randmeren en de moerasgebieden van Noordwest Overijssel en Friesland en de Neder-Rijn en Waal een verbinding tussen deze Duitse gebieden en de delta. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. Het rivierenlandschap bestaat uit hoogdynamische gebieden in het winterbed van de rivier en laagdynamische moerasachtige strangen binnendijs. In perioden met hoge afvoer moet al het Rijnwater via de vertakkingen in Rijn, via Pannerdens Kanaal en Waal worden afgevoerd. Met name in perioden met hoog water vindt erosie en sedimentatie plaats en 'vormt' de rivier het landschap. In de uiterwaarden bevinden zich gevarieerde natuurgebieden als de Bemmelse Waard, de Gendtse Waard, de Oude Waal en de Millingerwaard (langs de Waal), en de Lobberdense Waard en de Huissense Waarden (langs de Rijn). In de splitsing van Rijn en Waal ligt de Klompenwaard. De uiterwaarden zijn breed, er komen, zandafzettingen op de oever en uitgravingen tot (diep) water voor. Ze bestaan grotendeels uit open water, moerassen, ruigten, wilgenbos en diverse typen grasland. Op hooggelegen stroomruggen en oeverwallen komen stroomdalgraslanden, glanshaverhooilanden en lokaal ook hardhoutoibossen voor. Binnendijs liggen de Oude Rijnstrangen ten oosten van het Pannerdens Kanaal die bestaan uit een complex van gedeeltelijk verlande stroombeddingen en meanderrichels van de Rijn. In het reliëfrijke landschap liggen graslanden, akkers, (moeras)bosjes, moerassen, rietvelden en open water. Het gemaal Kandia, gebouwd in 1968, verminderde de doorstroming en verlaagde het waterpeil. De sedimentatie van slib nam daardoor toe. De fluctuatie in waterstanden nam daardoor sterk af en sommige strangen vielen droog. Een ander binnendijsgebied is Groenlanden ten oosten van Nijmegen met een soortgelijke variatie in vegetatiestructuren en dalende grondwaterpeilen. Het binnendijsse polderlandschap bestaat voornamelijk uit graslanden, akkers, kleine waterlopen, rietlanden en moerasbos; ook hier bevinden zich enkele oude rivierlopen en tichelterreinen.

Het deelgebied Uiterwaarden Waal omvatten het winterbed van de Waal en daarmee alle uiterwaardgebieden aan de noord- en de zuidoever van de Waal van Nijmegen tot aan Zaltbommel. De rivier vormt een dynamisch systeem, een samenspel tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen. De Waal moet in perioden met hoge rivierafvoer twee derde van de Rijnafvoer voor haar rekening nemen en is daarmee de grootste vrijafstromende Rijntak. Het is ook de meest dynamische riviertak van het Rijnsysteem. In perioden met hoog water vindt erosie en sedimentatie plaats en 'vormt' de rivier het landschap. Het rivierenlandschap bestaat uit een breed, voornamelijk laaggelegen, hoogdynamisch winterbed. De reliëfrijke uiterwaarden bestaan voornamelijk uit graslanden, afgewisseld met enkele akkers, bosjes, bomenrijen, moerasgebiedjes en geïsoleerde oude riviertakken (strangen en geulen). Veel uiterwaarden zijn vergraven voor zand en/of kleiwinning. In het westelijk deel van het gebied liggen de Rijswaard en de Kil van Hurwenen met oude riviermeanders, aangrenzende oeverlanden en stroomruggen. Daarnaast liggen er enkele grote plassen, die ontstaan zijn door zand- en kleiwinning. Deze uiterwaarden bevatten soortenrijke glanshaverhooilanden, stroomdalgraslanden en open water, waar deels verlanding plaatsvindt.

4.2 Begrenzing en oppervlakte

Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van ongeveer 23.000 ha, waarvan ongeveer 8.350 ha zowel Vogel- als Habitatrichtlijngebied is. Het bestaat uit de deelgebieden Uiterwaarden IJssel, Uiterwaarden Nederrijn, Gelderse Poort en Uiterwaarden Waal. Het zomerbed van de rivieren maakt met uitzondering van de meeste kribvakken geen onderdeel van het aangewezen gebied. Het deelgebied Uiterwaarden IJssel omvat de meeste uiterwaarden van het winterbed van de IJssel tussen Westervoort (bij Arnhem) en het Ketelmeer. Het omvat ook het Keteldiep en het Kattendiep tot aan het Ketelmeer. Aan de westzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit met name Koningspleij (deels), IJsseloordtsche Polder, Velperwaarden, Rhedense Broek, Havikerwaard (deels), Brum-

mensche Waarden, Cortenoever, Tichelbeekse Waarden, Rammelwaard, Nijenbeker Klei, Wilpsche Klei, Bolwerksweide, Ossenwaard, Terwolder Dorpenwaarden, Welsumer Waarden, Oenerwaarden, Veessenwaarden, Vorchterwaarden, Marlerwaarden, Hoenwaard, Gelderdijsche Waard, Berlinckswellen, Zalkerbosch e.o., De Welle, Onderdijsche Waard en Ketelpolder. Aan de oostzijde (rechteroever) betreft dit met name Hondsbroeksche Pleij (deels), IJsseldijkwaard, Koppenwaard, Rhederlaag, Vaalwaard, Fraterwaard, De Grind, Olburgsewaard, Spaensweerd, Bronkhorster Waarden, Stokebrandswaard, De Mars, Rijsselsche Waarden, Middelwaard, Ravenswaarden, Epse Waarden, Teugse en Veenoordkolken, Deventer Waard, Keizers- en Stobbenwaarden, Hengforder Waarden, Olsterwaarden, Duursche Waarden, Wijher Buitenwaarden, Herxerwaarden, Tichelgaten Windesheim, Herculose Waarden, Oldeneler Waarden, Schellerwaarden, Engelse Werk, Vreugderijkerwaard, Koppelerwaard, Scherenwelle, De Naters en Pijpers-taart. Het deelgebied Uiterwaarden Neder-Rijn omvat een groot deel van het winterbed van de Neder-Rijn tussen Heteren en Wijk bij Duurstede. Aan de noordzijde van de rivier (rechteroever) betreft dit de Doorwerthsche Waarden (deels), Renkumse benedenwaarden, Bovenste polder onder Wageningen, Rhenensche Buitenwaarden (incl. Blauwe Kamer), Palmerswaard, Elster Buitenwaarden, Amerongse Bovenpolder, Domswaard, Lunenburger Waard, Waarden van Gravenbol. Aan de zuidzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit Randwijksche Uiterwaarden, Schoutenwaard, Wolfswaard, Manuswaard/ De Spees, Middelwaard, Tollewaard, Ingensche Waarden, Maukriksche en Eksche Waarden en Rijswijksche Buitenpolder. Het deelgebied Gelderse Poort omvat buiten- en binnendijkse gebieden langs de Rijn (tussen Spijk en Arnhem) en langs de Waal (tot Nijmegen). Dit betreft langs de Rijn (en Pannerdensch Kanaal) met name de Bijenwaard, Erfkamerlingschap, De Bijland/ Oude Waal, Geitenwaard, Lobberdensche Waard, Pannerdensche Buitenwaard, Pannerdensche Waard, Oude Rijnstrangen, Roswaard, Angerensche en Doornenburgsche Buitenpolder, Huissensche Waarden, Loowaard-Kandia, Middenwaard, Hondbroeksche Pleij, Koningspleij. Langs de Waal betreft het met name Klompenwaard, Gendtsche Polder, Bemmelsche Waarden, Lentsche Waarden, Millingerwaard, Kekerdomsche Waard, Erlecomse Waard, Ooijse Graaf, Groenlanden en Buiten-Ooij (Stadswaard, Oude Waal). Het deelgebied Uiterwaarden Waal omvat de uiterwaarden van de Waal tussen Nijmegen (spoorbrug) en Zaltbommel. Aan de noordzijde van de rivier (rechteroever) betreft dit de Oosterhoutsche Waarden, Loenensche Buitenpolder, Wolferensche Waard, Hiensche Uiterwaarden, Ochtsche Buitenpolder (Gouverneursche Polder), IJzendoorn (buitendijks), Willemspolder, Kleine Willemspolder, Passewaaij, Stiftsche Uiterwaarden, Heesseltsche Middenplaat, Heesseltsche Uiterwaarden, Hurwenensche Uiterwaarden, Rijswaard en Kerkenwaard. Aan de zuidzijde van de rivier (linkeroever) betreft dit de Beuningsche Uiterwaarden (Moespotsche Waard), Ewijksche Waard, Winssensche Waarden, Afferdensche en Deestsche Waarden, Drutensche Waarden, Wamelsche Uiterwaarden, Dreumelsche Waard, De Kop, Rossumsche Waard en Hurwenensche Uiterwaarden.

Figuur 4.2: Begrenzing Natura 2000-gebied Rijntakken ter plaatse van Elst.

4.3 Relevante instandhoudingsdoelen

Het Natura 2000-gebied Rijntakken is aangewezen op grond van zowel de Habitatrichtlijn als de Vogelrichtlijn. Voor het gebied zijn daarom instandhoudingsdoelstellingen geformuleerd voor habitattypen, habitatsoorten en vogelsoorten. Uit de stikstofberekeningen blijkt dat tijdens de aanlegfase tijdelijk sprake is van een toename aan stikstofdepositie op zoekgebied voor Lg11 Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied. Dit vormt leefgebied voor de kwalificerende broedvogelsoort kwartelkoning. In onderstaande tabel zijn de instandhoudingsdoelstellingen voor de kwartelkoning weergegeven.

Tabel 4.3: Instandhoudingsdoelstellingen kwartelkoning Natura 2000-gebied Rijntakken

Habitattype	Omvang	Kwaliteit	Populatie	Broedpaar
H6510A Glanshaver-hooilanden	Uitbreiding	Verbetering	n.v.t.	n.v.t.
Habitatsoort	Omvang	Kwaliteit	Populatie	Broedpaar
Bittervoorn	Behoud	Behoud	Behoud	n.v.t.
Kamsalamander	Uitbreiding	Verbetering	Uitbreiding	n.v.t.
Vogelsoort	Omvang	Kwaliteit	Populatie	Broedpaar
Kwartelkoning	Uitbreiding	Verbetering	n.v.t.	160
Watersnip	Behoud	Behoud	n.v.t.	17

5 Effecten en toetsing

5.1 Afbakening

Door Ad-Fontem is een stikstofberekening uitgevoerd met het rekenprogramma Aerius Calculator. Daarbij zijn de ontwikkelfase en de gebruiksfase van het voorgenomen plan doorgerekend. Uit de stikstofberekening blijkt dat als gevolg van het voorgenomen plan alleen tijdens de ontwikkelfase sprake is van een toename aan stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied Rijntakken.

Tabel 5.1: Berekende stikstofdepositie van het voorgenomen plan in de ontwikkelfase

Habitattypen en maximale belasting		Berekend (ha gekarteed)	KDW (mol N/ha/jr)	Grootste toename ▼
▼ Rijntakken				
ZGLg11	Kamgrasweide & Bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied	1,39	1.357,00	0,01
ZGLg02	Geïsoleerde meander en petgat	1,17	2.143,00	0,01
H6510A	Glanshaver- en vossenstaarthooilanden (glanshaver)	1,05	1.357,00	0,01
Lg02	Geïsoleerde meander en petgat	0,71	2.143,00	0,01

5.2 Kleine, tijdelijke stikstoftoenames algemeen

In de meeste habitattypen functioneert een stikstofkringloop waarin veel grotere hoeveelheden stikstof circuleren, veelal duizenden kilo's per hectare per jaar. Onverstoorde, natuurlijke achtergronddeposities liggen in de orde van 1 tot 5 kilogram/ha/jr, overeenkomend met 71 tot 357 mol/ha/jr. Ook binnen deze verhoogde achtergronddepositie is het mogelijk om verschillende habitattypen in stand te houden. Dat blijkt wel uit het feit dat in sommige gevallen de kwaliteit van een stikstofgevoelig habitatype goed is, ondanks een (forse) overschrijding van de kritische depositiewaarde (KDW) door de achtergronddepositie. De geringe projectbijdrage heeft geen merkbaar effect op deze totale stikstofkringloop en dus ook niet op de kwaliteit van het betreffende habitatype.

Op alle Natura 2000-gebieden in Nederland vindt als gevolg van natuurlijke en door mensen beïnvloede oorzaken stikstofdepositie plaats. Deze achtergronddepositie varieert tussen circa 700 en 4.000 mol N/ha/jr, afhankelijk van de locatie. De huidige trend is dat de stikstofdepositie sinds 1990 aan het dalen is van ongeveer 2.600 mol N/ha/jr naar gemiddeld 1.600 mol N/ha/jr. Deze trend is echter in de recente jaren afgevlakt, waarvoor regionaal soms nog altijd sprake is van een overschrijding van de KDW optreedt. Hoewel er sprake is van een langjarige trend waarbij de emissies en achtergronddeposities dalen, variëren de achtergronddeposities op een specifieke locatie van jaar tot jaar. Dit heeft met name te maken met jaarlijkse verschillen in weersomstandigheden (temperatuur, windrichting en hoeveelheid neerslag). Door meteorologische omstandigheden kun-

nen van jaar tot jaar variaties in de depositie optreden in de ordegrootte van 10%¹. Dit kunnen dus jaarlijkse verschillen zijn in de ordegrootte van 70 tot 400 mol N/ha/jr. Een toename in depositie van 0,1 mol N/ha/jr bedraagt ongeveer 0,005% van de hoogste achtergronddepositie in Nederland. Een eenmalige dosis van 0,1 is daarom relatief gezien zeer gering, zowel ten aanzien van de nauwkeurigheid waarmee de achtergronddeposities zijn vastgesteld, als de hoogte van deze deposities over lange termijnen.

Directe schade aan individuele planten, en daarmee aan vegetatietypen en habitattypen en/of leefgebieden van soorten als gevolg van dergelijke kleine en tijdelijke deposities zijn met zekerheid uitgesloten. De huidige concentraties van NH₃, NO_x en SO₂ zijn in Nederland namelijk zo laag dat directe toxische schade aan planten (bijna) niet meer voorkomt. Dit effectmechanisme ten aanzien van atmosferische depositie van stikstof speelt daarom in Nederland geen rol.²

Dergelijke kleine, tijdelijke depositietoenames leiden eveneens niet tot een significante toename van de hoeveelheid stikstof in de plant, gerelateerd aan de hoeveelheid die een plant nodig heeft om te groeien. Een eenmalige depositie van 0,1 mol N/ha/jr komt overeen ca. 0,005% van de jaarlijks benodigde hoeveelheid stikstof voor natuurlijke habitats.³ Ook wanneer deze dosis volledig ter beschikking komt aan de vegetatie (dus het uitspoelen van stikstof niet mee beschouwend), leidt dit niet tot meetbare veranderingen in groeisnelheid van individuele planten, en daarmee tot veranderingen in concurrentiepositie. Daardoor ontstaan geen meetbare verschuivingen in de verhouding waarmee individuele soorten in de vegetatie voorkomen. Hieruit kan geconcludeerd worden dat een eenmalige kleine depositietoename van 0,1 mol/ha/jr of minder op een locatie waar de KDW wordt overschreden de kwaliteit van habitattypen en leefgebieden niet meetbaar aantast.

5.3 Gebiedspecifieke ecologische beoordeling

5.3.1 Leefgebieden van soorten

Afbakening

De berekende toename aan stikstofdepositie tijdens de ontwikkelfase doet zich voor op (zoekgebied voor) Lg02 Geïsoleerde meander en petgat, Lg08 Nat matig voedselrijk grasland en Lg11 Kamgrasweide & bloemrijk weidevogelgrasland van het rivieren- en zeekleigebied. In de Pas-gebiedsanalyse voor de Rijntakken is aangegeven voor welke stikstofgevoelige kwalificerende soorten Lg02 en Lg11 leefgebied vormt:

- Lg02: Bittervoorn en kamsalamander
- Lg11: Kwartelkoning

Uit de PAS-gebiedsanalyse blijkt dat de soorten bittervoorn en kamsalamander geen knelpunten ten aanzien van stikstofdepositie kennen in de Rijntakken. Op basis van informatie uit Aeries Monitor over de stikstofdepositie per leefgebiedtype kan geconcludeerd worden dat binnen het Natura 2000-gebied Rijntakken de KDW in Lg02 Geïsoleerde meander en petgat niet wordt overschreden. Significante gevolgen voor deze habitatsoorten als gevolg van stikstofdepositie kunnen daarom op voorhand worden uitgesloten.

¹ <https://www.clo.nl/indicatoren/nl0189-vermestende-depositie>.

² Effecten van stikstofdepositie via effecten op de planten/vegetatie kunnen zijn: koeler en vochtiger microklimaat, afname kwantiteit en kwaliteit voedselplanten, afname kwaliteit voedselplanten, afname bloemdichtheid, afname beschikbaarheid gastheer, afname nestgelegenheid of afname prooibeschikbaarheid.

³ Tolkamp, G.W., C.A. van den Berg, G.J. Nabuurs & A.F. Olsthoorn, 2006. Kwantificering van beschikbare biomassa voor bioenergie uit Staatsbosbeheerreinen. Alterra, Wageningen. Alterra-rapport 1380.

De KDW voor leefgebied Lg11 voor kwartelkoning wordt plaatselijk wel overschreden in het Natura 2000-gebied Rijntakken. Effecten van het voorgenomen plan op potentieel leefgebied van kwartelkoning worden nader beschouwd in voorliggende voortoets.

Kwartelkoning

Uit de stikstofberekening blijkt dat het voorgenomen project niet leidt tot een toename aan stikstofdepositie op actueel leefgebied van de kwartelkoning. Wel is een tijdelijke toename aan stikstofdepositie berekend op zoekgebied voor uitbreiding van Lg11 Kam-grasweide en bloemrijk weidevogel van het rivieren- en zeekeleigebied. Lg11 vormt leefgebied voor de kwalificerende broedvogelsoort kwartelkoning.

Het instandhoudingsdoel voor de kwartelkoning betreft uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor een doelaantal van 160 broedparen. Dit doelaantal wordt de laatste jaren niet gehaald, met gemiddeld 6 broedpaar in de afgelopen 5 telseizoenen (www.sovon.nl/gebieden), maar dit houdt met name verband met het beperkte huidige areaal aan extensief beheerd hooiland (en speciaal hooiland dat ook in augustus niet gemaaid wordt). Uit de PAS-gebiedsanalyse en de Natuurdoelanalyse voor het Natura 2000-gebied Rijntakken blijkt dat het areaal extensief beheerd hooiland en het maaischema in hoge mate bepalend zijn voor de populatieomvang van de soort. Omdat de doelstellingen incidenteel wel gehaald worden, lijkt de draagkracht van het gebied op zichzelf voldoende. Stikstofdepositie speelt hierbij gezien de mate en het oppervlakte een zeer ondergeschikte rol. Significante negatieve effecten op het leefgebied van de kwartelkoning door stikstofdepositie zijn volgens de PAS-gebiedsanalyse dan ook uitgesloten. Het huidige areaal extensief beheerd hooiland (en speciaal hooiland dat ook in augustus niet gemaaid wordt) vormt vermoedelijk een beperkende factor. PAS-herstelmaatregelen zijn dan ook niet noodzakelijk. In het kader van het Beheerplan zullen gebieden worden aangewezen waar het beheer wordt gericht op de aanwezigheid van de kwartelkoning.

Een overmaat aan stikstofdepositie resulteert in vermesting en kan daardoor leiden tot verruiging van de vegetatie. Vermoed wordt dat kwartelkoning hinder kan ondervinden van een overmaat aan stikstofdepositie, vanwege het feit dat toevoer van stikstof in natte graslanden leidt tot een verhoogde productie van vooral hoge grassoorten. Wanneer de vegetatie te hoog en te dicht wordt, kan dit uiteindelijk ongeschikt worden als leefgebied voor de kwartelkoning. Daarnaast kan verruiging de beschikbaarheid van prooidieren voor de kwartelkoning verminderen in voedselarme tot matig voedselrijke vochtige graslanden.

Als gevolg van het voorgenomen plan is geen sprake van een toename aan stikstofdepositie op actueel leefgebied van de kwartelkoning. Wel is sprake van een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie op zoekgebied voor uitbreiding van het leefgebied van de soort. Het maximale planeffect in de ontwikkelfase is beperkt tot 0,01 mol N/ha/jr gedurende maximaal 1 jaar op 1,39 ha aan zoekgebied voor uitbreiding van Lg11 Kam-grasweide en bloemrijk weidevogel van het rivieren- en zeekeleigebied.

Een zeer beperkte tijdelijke stikstofdepositie tijdens de aanlegfase van het voorgenomen plan van maximaal 0,01 mol N/ha/jr op een heel klein deel van het totaal aan potentieel leefgebied (zoekgebied voor uitbreiding) van de soort leidt er niet toe dat de uitbreidingsopgave voor de kwartelkoning in het Natura 2000-gebied Rijntakken niet gehaald kan worden. Er blijft voldoende geschikt potentieel leefgebied binnen aangewezen zoekgebieden aanwezig waarop geen sprake is van een toename aan stikstofdepositie. Bovendien vormt een tijdelijke maximale depositie van 0,01 mol N/ha/jr geen belemmering voor het creëren van nieuw leefgebied voor de kwartelkoning op deze locaties. Door middel van op de soort afgestemd maaibeheer kan ook in overbelaste gebieden eenvoudig nieuw leefgebied voor de soort worden gecreëerd. Daarom zijn er ook geen PAS-maatregelen voor de kwartelkoning nodig.

Geconcludeerd wordt dat het voorgenomen plan geen significante gevolgen heeft voor de kwalificerende vogelsoort kwartelkoning en er niet aan in de weg staat dat de uitbreidingsopgave voor de soort in het Natura 2000-gebied Rijntakken kan worden gerealiseerd. Significante gevolgen voor de soort kunnen daarom op voorhand met zekerheid worden uitgesloten.

5.3.2 *Habitattypen*

H6510A Glanshaverhooiland

Voor de ontwikkelfase is een beperkte tijdelijke toename aan stikstofdepositie berekend van maximaal 0,01 mol N/ha/jr op H6510A Glanshaverhooiland. Het instandhoudingsdoel voor dit habitatype in het Natura 2000-gebied Rijntakken is uitbreiding van de omvang en verbetering van de kwaliteit. De KDW van het habitatype wordt ter plaatse van het plan-effect overschreden.

Uit de PAS-gebiedsanalyse en de Natuurdoelanalyse voor het Natura 2000-gebied Rijntakken blijkt dat het habitatype in Rijntakken een sterk negatieve trend in oppervlak en een negatieve trend in kwaliteit kent, hoewel lokaal ook positieve trends in kwaliteit waarneembaar zijn als gevolg van gericht beheer.

Stikstofdepositie kan in glanshaverhooilanden leiden tot zowel verzuring als vermessing. Glanshaverhooilanden zijn systemen die zonder bufferende processen van nature verzuuren. Verhoogde stikstofdepositie leidt tot een verhoogde verzuringssnelheid van deze systemen. Dit wordt nog versterkt doordat natuurlijke regulerende processen (dynamiek en grondwaterinvloed) niet meer voorkomen. Met name de glanshaverhooilanden die op kalkarme tot kalkloze gronden met een zwakke buffering voorkomen, blijken gevoelig voor verzuring. Kwaliteitsverlies door vermessing komt vooral tot uiting door een toename van stikstofindicerende soorten en een verschuiving naar voedselrijkere associaties. Vergrassing en verstruweling treden op en de vegetatie verruigt en wordt eenvormiger op veel plaatsen. Hoewel stikstofdepositie hierbij waarschijnlijk een rol speelt, is het niet bekend hoe groot die invloed is in relatie tot veranderingen in frequentie van overstroming, nutriënten in het sediment, grondgebruik en beheer.

Voor glanshaverhooilanden zijn korte termijn herstelmaatregelen opgenomen in het eerste Natura 2000 Beheerplan, die noodzakelijk zijn om de negatieve trends te keren. Verreweg de belangrijkste maatregel om op korte termijn te zorgen voor het stoppen van verdere achteruitgang is consequent hooilandbeheer in bestaande glanshaverhooilanden, gericht op herstel van de nutriëntenbalans die past bij glanshaverhooilanden (maatregel M13). De potentiële effectiviteit van consequent maaibeheer is groot en de responstijd is kort. Dit kan lokaal ook leiden tot ontwikkeling van nieuwe locaties met glanshaverhooiland. Bij uitvoering van alle maatregelen in het beheerplan zal uiteindelijk een areaal van 350-450 ha glanshaverhooiland in de Rijntakken worden versterkt c.q. ontwikkeld. De kwaliteit van deze graslanden zal verder verbeteren omdat ze liggen op plaatsen waar er enige invloed van de rivier is, er een gericht beheer plaatsvindt en de effecten van stikstofdepositie, voor zover deze nog aan de orde zijn, nihil zijn. De beschikbare maatregelen voor ontwikkeling en herstel van glanshaverhooilanden volgens de herstelstrategie hebben naar verwachting een grote effectiviteit. Het is daarmee waarschijnlijk dat deze maatregelen verdere verslechtering voorkomen, en leiden tot de ten doel gestelde uitbreiding en kwaliteitsverbetering.

Als gevolg van het voorgenomen plan is alleen tijdelijk gedurende de ontwikkelfase sprake van een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van maximaal 0,01 mol N/ha/jr op slechts een klein deel (1,05 ha) van het totaal aan H6510A in het Natura 2000-gebied Rijntakken. Stikstofdepositie is niet het belangrijkste knelpunt voor glanshaver-

hooilanden en bij een goed maaibeheer gericht op consequente hooilandbeheer zijn de effecten van stikstofdepositie op de kwaliteit beperkt, wat ook blijkt uit de overwegend positieve trend van zowel de omvang als de kwaliteit (structuur) van glanshaverhooilanden in de Rijntakken op plekken waar goed maaibeheer plaatsvindt. Een dergelijke tijdelijke en beperkte toename aan stikstofdepositie (0,01 mol N/ha/jr) leidt op zichzelf niet tot een merkbare verandering van de kwaliteit van het habitatype. Er treedt bij een dergelijke tijdelijke en kleine stikstoftoename geen zodanige verruiging of verandering is soortsamenstelling op dat dit van invloed kan zijn op de kwaliteit van de glanshaverhooilanden. Voor het habitatype is een uitbreidingsopgave geformuleerd waarmee rekening gehouden moet worden. Uitbreiding is voorzien in deelgebieden waarop het voorgenoemen plan geen invloed heeft en betreft met name op hooiland gericht consequent maaibeheer. Een tijdelijke verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van 0,01 mol N/ha/jr gedurende slechts 1 jaar op maar 1,05 ha aan H6510A heeft geen invloed op de voorgenoemen herstelmaatregelen uit het Natura 2000 Beheerplan. Het voorgenoemen plan staat dus niet aan de invulling van de uitbreidingsopgave in de weg.

Geconcludeerd wordt dat een tijdelijke, verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie van 0,01 mol N/ha/jr gedurende slechts 1 jaar op een heel klein deel van het totaal aan oppervlakte van H6510A in het Natura 2000-gebied Rijntakken met zekerheid niet leidt tot significante gevolgen voor het betreffende habitatype.

5.4 Cumulatie

In de rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) wordt aangegeven wat er in de cumulatietoets wel/niet betrokken hoeft te worden. Zo behoeft niet gekeken te worden naar activiteiten die in het verleden zijn vergund en al zijn of worden uitgevoerd⁴ Ook bij 'intern salderen' hoeft volgens de ABRvS niet naar cumulatie gekeken te worden.⁵ Onzekere toekomstige gebeurtenissen kunnen bij de beoordeling van cumulatieve effecten buiten beschouwing blijven. Dat betekent dat met andere projecten waarvoor een Wnb vergunning is vereist maar die nog niet is verleend geen rekening hoeft te worden gehouden.⁶ De gedachte hierachter is dat in afwachting van een besluit op een aanvraag voor een Wnb vergunning doorgaans niet zeker is of, en zo ja, met welke voorschriften de vergunning verleend zal worden. En bij de toetsing van bijvoorbeeld bestemmingsplannen mag de cumulatieve toets volgens de ABRvS ook achterwege worden gelaten.⁷

Bij een project is van belang om te kijken naar mogelijke cumulatieve effecten met reeds Wnb-vergunde, maar nog niet (volledig) uitgevoerde projecten. Voor het voorgenoemen project geldt dat dat uit de effectbeoordeling blijkt dat het projecteffect dermate tijdelijk en in omvang beperkt is, dat geen sprake is van een in ecologische zin merkbare verandering in de kwaliteit van de betreffende habitatypen. Van een significant effect door cumulatie met eventuele andere projecten kan dan ook nooit sprake zijn. Bovendien zijn er geen reeds vergunde maar nog niet uitgevoerde projecten bekend die gelijktijdig met de aanleg van het voorgenoemen project worden uitgevoerd en die een overlap hebben qua beïnvloedingsgebied met de hexagonen waarop het voorgenoemen project een tijdelijk verwaarloosbare stikstoftoename heeft.

Geconcludeerd wordt dat ook in combinatie met eventuele andere projecten of plannen nooit sprake kan zijn van significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied Rijntakken.

⁴ ABRvS, 7 oktober 2015, ECLI:NL:RVS:2015:3111, r.o. 3.2; ABRvS 16 april 2014, nr. 201304768, r.o. 38.2.

⁵ ABRvS, 20 januari 2021, ECLI:NL:RVS:2021:71, r.o. 9.8.

⁶ ABRvS 16 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1312.

⁷ ABRvS 4 maart 2020, ECLI:NL:RVS:2020:683 (bestemmingsplan Wijk aan Zee/Beverwijk), r.o. 15.4.

6 Conclusie

De voorgenomen ontwikkeling leidt niet tot significante gevolgen voor het nabijgelegen Natura 2000-gebied Rijntakken of voor andere omliggende Natura 2000-gebieden i.r.t. het aspect stikstofdepositie.

Tijdens de ontwikkelfase vindt tijdelijk gedurende slechts 1 jaar een verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie (maximaal 0,01 mol N/ha/jr) plaats op een klein deel van het zoekgebied voor uitbreiding van het leefgebied van de kwalificerende vogelsoort kwartelkoning. Het maximale planeffect op kwalificerende habitattypen bedraagt 0,01 mol N/ha/jr op H6510A Glanshaverhooilanden en is tijdelijk, alleen tijdens de ontwikkelfase. Uit de ecologische beoordeling blijkt dat bij een dergelijke verwaarloosbaar kleine toename aan stikstofdepositie geen sprake is van een zodanig merkbare verandering van de kwaliteit van habitattypen en/of leefgebieden van soorten, dat dit van invloed kan zijn op de omvang en verspreiding van vegetaties en populaties. Ook uitbreiding van betreffende habitattypen en leefgebieden van vogels waarvoor een uitbreidingsopgave geldt blijft mogelijk in het Natura 2000-gebied Rijntakken. Significante gevolgen voor de betreffende kwalificerende habitattypen en vogelsoorten kunnen op voorhand met zekerheid worden uitgesloten, ook in combinatie met eventuele andere projecten. De voorgenomen ontwikkeling is niet in strijd met de bepalingen uit artikel 2.7, eerste en tweede lid, Wet natuurbescherming.

Literatuur

- Ad-Fontem 2023. Stikstofberekening 16 appartementen Tuil.
- Arcadis 2023. Natuurdoelanalyse Rijntakken (38).
- Provincie Gelderland 2017. PAS-gebiedsanalyse Rijntakken.
- Provincie Gelderland 2017. Natura 2000 Beheerplan Rijntakken.
- <https://www.calculator.aerius.nl/calculator>
- <https://www.natura2000.nl/gebieden/gelderland>
- <https://www.sovon.nl/nl/gebieden>